

A CRISE DO MARCO

Antón Patiño

Artista

O MARCO de Vigo xorde da iniciativa dun grupo de artistas que promoveramos unha reivindicación do uso daquel vello edificio que esmorecía na cerna da cidade (onde estivera en tempos o vello cárcere e mais xulgado) para crear un Centro de Arte Contemporánea. A idea foi presentada nun pequeno *dossier* ao alcalde, Carlos González Príncipe. O proxecto que contemplaba a reivindicación do espazo para que Vigo tivera un Centro de Arte Contemporánea ía acompañada dunha proposta concreta inicial cara reivindicar simbolicamente o lugar ao través dunha exposición conxunta de artistas visuais, músicos e poetas nunha proposta que levaba o título "Arte da fuga". Tratábase dunha exposición que dialogaba coa memoria histórica do edificio e mais o propio contexto deteriorado no que se atopaba. Naquel encontro co alcalde, no que estivemos o músico Julián Hernández e mais eu, a resposta non puido ser máis entusiasta e receptiva, dende os

primeiros minutos. A conversa durou algo máis dunha hora. Unha copia daquel proxecto quedou nas mans do alcalde e outra foi para o arquitecto Alfonso Penela co que tiveramos unha conversa naquela xornada, á saída da entrevista, para coñecer a súa opinión sobre a idea e viabilidade do edificio.

Carlos González Príncipe asumiu politicamente a posta en marcha dun Centro de Arte Contemporánea para a cidade e foi quen de contaxiar aos diferentes sectores coa idea. Pasarían logo outros partidos polo cumio do Concello vigués pero todos apoiaron a proposta que seguiu tomando corpo nos diferentes gobernos municipais dirixidos polo PSOE, PP ou BNG. O equipo formado polos arquitectos Fraga, Quijada e mais Portolés asinaron o traballo de transformación en 1995, mantendo a estrutura do panóptico central. Houbo xornadas de debate e distintos posicionamentos ao respecto. Carlota Álvarez Basso foi a primeira directora. Unha mostra inaugural, no ano 2002, estivo dedicada ao movemento "Atlántica" e ao contexto. Tempo despois habería unha individual dedicada a César Portela. A directora vai estar ao redor de tres anos no cargo. Viría logo Iñaki Martínez Antelo que permanece un longo período no que se fixeron significativas colectivas ("Tempo ao tempo") e panorámicas de novas xeracións. Pedro de Llano coordina a mostra internacional "A balea negra". Houbo individuais (entre elas a de Santiago Sierra). O tempo último foi á procura dunha conexión co mundo artístico galego ao través de mostras como a dedicada a arte das

mulleres coordinada por Rosario Sarmiento ou o proxecto de Anxela Caramés.

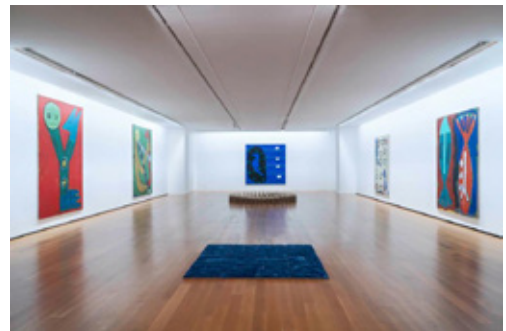
Os problemas no MARCO viñan de hai tempo. Os desacordos no Padroado provocan atrancos económicos e desaxustes. Menchu Lamas e mais eu escribimos na prensa unha columna de apoio: "Vigo precisa o seu MARCO" onde se pedía que a Deputación de Pontevedra mantivera o compromiso coa institución. Din Matamoro escribe no 2012 o artigo: "Una nube sobre el MARCO". Nace daquela unha activa "Plataforma de apoio ao MARCO".

A actual crise do MARCO está provocada pola inxerencia política con propostas que afectan ao prestixio da institución cunha programación errática afastada da arte contemporánea (mostra divulgativa dedicada a Verne, exposición microscopios...). Un cambio na dirección dun espazo cultural non ten porque xerar unha crise desta magnitude. Houbo erros e talvez exceso de personalismo, ademais dun asesoramento pouco sensíbel no Concello. O colectivo cívico "MARCO#ASÍ NON" agrupou aos artistas que refugaron a invitación a participar nunha mostra cando a institución está sen dirección e coa ameaza dun cambio de rumbo cara unha programación afastada da arte. Case todos os artistas que recibimos a invitación para participar na mostra colectiva "Metrópole" refugamos participar: Mónica Alonso, Xoan Anleo, Bosco Caride, Berta Cáccamo, Vari Caramés, Tono Carbajo, Victoria Dihel, Almudena Fernandez Fariña, Fran Herbello, Din Matamoro, Chelo Matesanz, Álvaro Negro, Antón Patiño, Manolo Paz, Pamen Pereira, Isaac Pérez Vicente, Manuel Sendón, Rosa Úbeda. Un total de 18 dos 20 artistas rexeitan participar na mostra pola situación anómala na que se atopa a institución. Aquela mostra colectiva inicial viría seguida logo de 20 exposicións individuais de cada un dos artistas. O que ía representar que un MARCO (sen dirección) tería xa unha programación elaborada para varios anos. A solidariedade dos artistas, coleccionistas, críticos de arte que integran "MARCO#ASÍ NON" expresou unha mensaxe rotunda en defensa da infraestrutura da arte contemporánea en Vigo e dos criterios de profesionalidade que se precisan para garantir un desenvolvemento axeitado da actividade. Houbo un enorme apoio do ecosistema artístico

español ao MARCO, páxinas enteiras na prensa, artigos de opinión manifestando inquietude pola situación.

O punto de inflexión que marca a actual crise da institución ten solución actuando con criterios de eficacia e profesionalidade. Non se pode soste a "boutade" (emitida dende a alcaldía) de que o MARCO pode funcionar sen director. Resulta algo tan absurdo como declaración de intencións que non admite debate. Un argumento tan feble cae polo seu propio peso. O artigo de José Manuel Costa (lúcido crítico de arte e música falecido hai pouco) é un bo diagnóstico da precariedade na que se atopa a cultura no contexto populista. Vigo corre o risco de representar esa tendencia cara unha cultura de masas sen identidade, nun lecer efémero.

O característico da renovación democrática española na década dos 80 está vinculado ao decisivo activo que representa a cultura. Toda a rápida transformación do estado español en poucas décadas, despois da ditadura, estivo baseada no cambio cultural. O reto no contexto actual é manter as claves da democratización cultural. O ensino, arte e cultura son uns activos que teñen que chegar a poboación, non se poden deixar servizos básicos (sanidade, ensino, cultura) nas mans do mercado. Un centro activo de arte contemporánea é un sismógrafo que permite dotar dunhas antenas de grande sensibilidade ao corpo social. Para iso os espazos públicos dedicado á cultura teñen que ter políticas de arquivo (deica agora inexistentes), desenvolvemento de bibliotecas especializadas e un posicionamento pedagóxico e de comunicación pública eficaz. A infraestrutura dedicada a arte en Vigo tería que funcionar coordinada cun obxectivo común, en

base ás actividades complementarias nos distintos espazos municipais.

As razóns de porque Vigo precisa un Centro de Arte Contemporánea son as mesmas que se presentaron no escrito fundacional. A cidade necesita vertebrar un centro simbólico, entón cualificabamos a Vigo de cidade acéfala que tiña que dar un paso adiante no desenvolvemento do tecido cultural como corresponde a unha cidade moderna que ten que deseñar un tránsito cara un modelo posindustrial, complementario ao desenvolvemento no sector primario e secundario. Hoxe cumpriría que esa transición xerara un impulso que permita unha alianza estratéxica entre os sectores (industria e cultura) servindo de motor creativo e impulso social. Vigo ha procurar sinerxias culturais no Arco Atlántico, pola súa posición xeográfica na eurorrexión transfronteriza que chega a Porto. En materia de artes visuais hai polaridade recíproca entre Fundación Serralves, MARCO e CGAC. Polos de atracción no ecosistema das artes visuais. Un espazo artístico, cultural, simbólico, en fusión *galegolusitana*. Aposta estratéxica de futuro (turismo cultural, novas tendencias, economía terciaria, industria creativa) polo capital simbólico da cidade. Arte e cultura son un urdido sutil. Un avance complementario entre o Vigo industrial e posindustrial, dúas caras da mesma realidade. Escenificando a alianza coa entrada no patrocinio. Por iso é bo que o Vigo industrial apoie ao Vigo cultural, que se complementen para o ben da cidade. Hai que incorporar ao novo MARCO esta tendencia de alianzas, para que saia fortalecido da crise. A sociedade civil ten que promover un decidido apoio ao MARCO renovado, con entrada ao padroado de dalgunha empresa de peso. A Xunta e mais o Ministerio de Cultura teñen que apoiar como corresponde. Manter a orientación cara a creación contemporánea. Encontrar o perfil directivo e un ámbito de actuación cun bo programa. Después conseguir patrocinios. Apoio mutuo entre todos os sectores sociais. Dotar ao MARCO de orzamentos para exercer o seu labor, reemprender voo. Un voo de altura. Con desexos de que MARCO avance no seu camiño, medre e mellore. A situación actual representa unha oportunidade se a contemplamos coma posíbel "crise de crecemento".

Existen datos para imaxinar unha nova dimensión creativa onde o epicentro institucional pode ser o MARCO. Hai no ambiente unha sensación de fervenza creativa en toda as canles (arte, deseño, produción editorial, poesía, espazos alternativos, pequenas cooperativas da industria cultural, cinema...). Aínda no contexto de precariedade actual hai anxeo de facer da cidade unha capital cultural moderna. O Concello ten que amosar apoio nidio á creatividade das artes, para que os artistas teñan canles de expresión en liberdade. Son moitas as argumentacións que poderíamos dar con relación á necesidade do Centro de Arte Contemporánea MARCO, dirixido con criterio experto, para a cidade. Precisamos dunha aprendizaxe da mirada para achegarnos a arte. As claves da arte máis actual non se aprenden no bacharelato, hai moitas lagoas no ensino das vangardas históricas. Polo miúdo nin tan sequera chegamos nos estudos deica aquelas páxinas onde se fala da historia das vangardas. Hai un baleiro que só podemos encher cunha proximidade coas expresións innovadoras. Se non hai ese achegamento todo pode ser incomprendible. Nese senso un Centro de Arte Contemporánea coma o MARCO é unha peza clave para o coñecemento e difusión das prácticas artísticas máis inxeadas. Precisa tamén dun programa de apoio pedagóxico para superar eivas e trazar pontes na percepción. Trátase tamén de axudar á igualdade de oportunidades, a arte e mais a cultura teñen que estar a carón da vida, no eido cotián, para que non estean sectores excluídos no coñecemento das artes visuais. As artes son achados transversais que nacen dos sentidos. Todo o mundo ten dereito a expresar a súa creatividade e sentir as vibracións do "novo".

A configuración das novas tendencias e dun espírito emprendedor ten moito que ver coas antenas abertas ao novo. Vigo foi sempre unha cidade anovadora, aberta á arte, epicentro da vangarda artística galega ao longo de moi diversas etapas: anos da posguerra, década dos 60 e 70, deica a exuberancia dos 80. Non se pode poñer en cuestión modelos xa ben consolidados. Non é preciso salientar na esfera do turismo cultural o referente dun Centro de arte contemporánea de prestixio. Unha peza máis a incorporar aos activos naturais da contorna da ría, patrimonio cultural e antropolóxico. As xeracións novas están mergulladas nun magma de tendencias onde a amál-

gama arte-cultura define un mundo inzado de posibilidades de expresión. Un tecido de cativas industrias vinculadas á creatividade que perfilan un ecosistema que é hoxe o substrato de todas as grandes cidades. Lugares de encontro e irradiación. Deseño gráfico, esculcas na moda, cinema, música, tendencias, experiencias parateatrais, arte urbana, aventuras literarias heterodoxas, editoriais novas. As canles da creatividade amoreada nunha sedutora fusión. Todo un trepidante mundo en ebulición dun alcance insospeitado. Cómpre non lle ter medo ao futuro. Un Centro activo de arte contemporánea permite acceder (coma un sismógrafo) a moitas das claves do mundo

actual e ao tempo esculcar nos sedimentos da nosa propia travesía cara á modernidade creadora. MARCO pode ser ese espazo onde conflúan os vectores cidadáns que no eido artístico están a agromar. Coido que estamos fronte a un novo impulso de vitalidade creativa.

Unha recente estatística dende *ArtFacts* situaba ao MARCO entre os 100 mellores espazos de arte contemporánea do mundo. Aparecen o Museo Reina Sofía, o IVAM, O CGAC, o MACBA, ARTIUM e mais o MARCO. Coidamos que unha vez superada a actual crise o Centro de Arte Contemporánea MARCO poida seguir co seu labor e avance cara novas expectativas.

